

Ubezważnowolnienie całkowite i częściowe – kiedy i jak stosować w trosce o pacjenta?

Kategoria: Polityka Zdrowotna

Opublikowano: środa, 02, lipiec 2025 15:55

Alicja Cisowska

Odsłony: 760

Ubezważnowolnienie to instytucja prawna przewidziana w polskim prawie, mająca na celu ochronę osoby, która z powodu zaburzeń psychicznych lub innej poważnej niezdolności nie jest w stanie samodzielnie kierować swoim postępowaniem. Ma ono na celu ochronę interesów osoby ubezważnowolnionej, a nie jej karanie czy dyskryminowanie. Może dotyczyć m.in. osób z chorobami psychicznymi, upośledzeniem umysłowym, uzależnieniami czy schorzeniami neurodegeneracyjnymi (np. zaawansowana demencja), które w znacznym stopniu umożliwiają świadome kierowanie swoim zachowaniem.

Ubezważnowolnienie całkowite dotyczy osoby, która ukończyła 13 lat i nie jest w stanie kierować swoim postępowaniem (np. z powodu ciężkiej choroby psychicznej). Po ubezważnowolnieniu całkowitym sąd wyznacza dla niej opiekuna. Osoba ubezważnowolniona nie ma zdolności do czynności prawnych tj. nie może samodzielnie zawierać umów, np. kupić mieszkania, założyć konta bankowego.

Ubezważnowolnienie częściowe dotyczy osoby pełnoletniej, która potrzebuje pomocy w prowadzeniu swoich spraw, ale nie w stopniu uzasadniającym całkowite ubezważnowolnienie. Potrzebuje pomocy przy większych decyzjach (np. sprzedaż mieszkania), ale radzi sobie w codziennym życiu. W takim przypadku sąd ustanawia kuratora.

Wniosek o ubezważnowolnienie może złożyć: małżonek, krewni w linii prostej (np. rodzice, dzieci), rodzeństwo, przedstawiciel ustawowy, prokurator. Może zdarzyć się sytuacja, w której sytuacja życiowa osoby ubezważnowolnionej całkowicie lub częściowo ulegnie zmianie, dlatego istnieje możliwość wnioskowania o zmianę lub uchylenie ubezważnowolnienia. Kto zgłosił wniosek o ubezważnowolnienie w złej wierze lub lekkomyślnie, podlega karze grzywny.

Sprawy w tym zakresie należą do właściwości Sądów Okręgowych – adekwatnych do miejsca zamieszkania osoby ubezważnowolnionej. Z wnioskiem o uchylenie lub zmianę, taka osoba może wystąpić samodzielnie. Po rozpatrzeniu sprawy, Sąd może zmienić – w razie poprawy stanu zdrowia – ubezważnowolnienie całkowite na częściowe lub uchylić ubezważnowolnienie – gdy ustaną przyczyny ustanowienia bądź też w wyniku działań z urzędu.

Warto podkreślić, że w postępowaniach, których przedmiotem jest wnioskowanie o uchylenie lub zmianę, Sąd może ustanowić dla wnioskodawcy adwokata lub radcę prawnego z urzędu, nawet bez jego wniosku – jeżeli ze względu na stan zdrowia psychicznego osoba ta nie jest zdolna do złożenia wniosku, a Sąd uzna udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie za potrzebny.

Podstawa prawna:

art. 544 do Art. 5601 Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U.2024.1568)

Nazwa ustawy: ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U.2024.1568 z późn. zm).

Źródło: Rzecznik Praw Pacjenta